

Nasza szkoła przystąpiła do projektu „**Szkoła Dialogu**” realizowanego pod patronatem Ministra Edukacji Narodowej. Pierwsze warsztaty dla uczniów odbędą się **27 marca 2015r.**

Terminy kolejnych warsztatów : 09.04.2015r. 27.04.2015r. 28.04.2015r.

„Szkoła Dialogu” to program edukacyjny przygotowany i realizowany przez Fundację Forum Dialogu, którego celem jest poszerzanie wiedzy uczniów na temat wielowiekowej obecności Żydów w Polsce oraz ich wkładu w rozwój społeczny, kulturalny i gospodarczy naszego kraju. W ramach programu młodzież pod kierunkiem trenerów Forum odkrywa historię przedwojennej ludności żydowskiej w swojej miejscowości oraz samodzielnie przygotowuje projekt, który ma na celu jej upamiętnienie

Przed II wojną światową Żydzi stanowili ponad 10% populacji Polski. Społeczność ta była bardzo zróżnicowana, zarówno pod względem stopnia zasymilowania, wykształcenia jak i religijności. Jest niezwykle ważne, aby młodzież знаła historię narodu żydowskiego, która jest nieodłączną częścią kultury i historii Polski. Jest to szczególnie istotne w społeczeństwie otwartym, coraz bardziej wielokulturowym, w którym ciągle jednak zdarzają się uprzedzenia i fałszywe stereotypy.

Program „Szkoła Dialogu” oparty jest na przekonaniu, że wiedza, zrozumienie i dialog to klucz do przełamywania barier i niechęci. W czasie naszych zajęć stwarzamy przestrzeń do otwartej dyskusji na tematy, z którymi często trudno nam się zmierzyć. Uczniowie uczestniczący w projekcie poznają historię własnej miejscowości, często odkrywając białe plamy na mapie wiedzy o nieobecnej już społeczności żydowskiej. Dzięki własnej pracy prowadzonej przy wsparciu trenerów Forum Dialogu samodzielnie eksplorują historię, łącząc swoje odkrycia z materialnymi śladami w przestrzeni.

Uczestniczące w programie szkoły otrzymują tytuł „SZKOŁY DIALOGU”. Jest on przyznawany na rok, a kryterium jego otrzymania jest udział uczniów w czterech warsztatach edukacyjnych składających się na program „Szkoła Dialogu” i prowadzonych przez doświadczonych trenerów Forum oraz zrealizowanie projektu upamiętniającego społeczność żydowską w swojej miejscowości i przesłanie sprawozdania.

W ramach zajęć młodzież ma za zadanie wspólnie przygotować własny projekt upamiętniający

lokalną przedwojenną społeczność żydowską. Przygotowane przez uczniów prace biorą udział w konkursie, którego rozstrzygnięcie ma miejsce podczas uroczystej GALI SZKOŁY DIALOGU. W czasie Gali wszystkie uczestniczące w danej edycji programu szkoły otrzymują dyplom „Szkoły Dialogu”, a laureaci atrakcyjne nagrody.

PROJEKT REALIZOWANY POD PATRONATEM MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

Śladami pajęczańskich Żydów – relacja z wycieczki zorganizowanej przez uczniów Zespołu Szkół w Pajęcznie w ramach projektu „Szkoła Dialogu”

Uczniowie Zespołu Szkół w Pajęcznie brali udział w projekcie edukacyjnym „Szkoła Dialogu” organizowanym pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej. Młodzież brała udział w 4 warsztatach poświęconych tradycji i kulturze żydowskiej, a następnie samodzielnie zorganizowała wycieczkę, która miała na celu przybliżenie mieszkańcom Pajęcza i zaproszonym gościom polsko-żydowską historię Pajęcza.

Oto relacja młodzieży, uczestników projektu:

Uczestniczyliśmy w ciekawym projekcie, który wymagał od nas wiele pracy, ale otworzył przed nami zapomnianą polsko-żydowską historię naszego miasteczka. Wspólnie opracowaliśmy

trasę wycieczki po Pajęcznie, rozmawialiśmy z osobami pamiętającymi pajęczańskich Żydów. Wiele osób, które brały udział w wycieczce 27 maja 2015r. uważało, że przekazaliśmy wiele ważnych informacji na temat judaizmu i kultury żydowskiej. Okazało się, że niewiele osób w Pajęcznie wie, jak wyglądały ulice naszego miasta przed wojną i o tym, że w Pajęcznie znajdowała się synagoga, a w czasie wojny Niemcy utworzyli tutaj getto dla ludności żydowskiej.

W projekcie brało udział 23 uczniów naszego naszej szkoły.

1. Daria Woźniak kl. Id
2. Klaudia Jaworska kl. Id
3. Kinga Otocka kl. Id
4. Hanna Cimcioh kl. Id
5. Julia Dźbik kl. Id
6. Dominika Tkaczyńska kl. Id
7. Adrian Garbiec kl. Id
8. Dominik Jaros kl. Id
9. Aleksandra Jędrysiak kl. Id
10. Jowita Ignasiak kl. Id
11. Monika Słupińska kl. IIb
12. Tomasz Malatyński kl. IIb
13. Paulina Rodak kl. IIb
14. Marta Trzeciak kl. IIb
15. Wiktor Cytarzyński kl. IIb
16. Magda Bednarek kl. IId
17. Wiktoria Cytarzyńska kl. IId
18. Jesika Nagieł kl. IId
19. Daria Bączyńska kl. IId
20. Joanna Moryń kl. IId
21. Karolina Grzesiak kl. IId
22. Łukasz Szmajdziński kl. IIc
23. Marcin Kozłowski kl. IB

Pracowaliśmy podczas zajęć warsztatowych prowadzonych przez trenerki z programu „Szkoła Dialogu”. Opiekę nad naszą grupą sprawowały : pani **wicedyrektor Bożena Szczerkowska**, **nauczyciel historii pani Ewa Mostowska**.

W sprawach organizacji wycieczki i wystawy pomagały nam : pani Monika Lewandowska i pani Iwona Gołębiowska.

Wycieczka „Śladami pajęczańskich Żydów” odbyła się 27 maja 2015r. Rozpoczęła się w szkole, gdzie w sali gimnastycznej, przeobrażonej tego dnia w salę kinową, odbyła się projekcja filmu nagranych przez uczestników projektu. Film ukazał świadków historii i ich wspomnienia z czasy wojny i Holocaustu, do których udało nam się dotrzeć – pana Mieczysława Dłubaka i panią Janinę Modlińską.

Następnie wyruszyliśmy na wędrowkę po Pajęcznie, podczas której prezentowaliśmy miejsca związane z kulturą żydowską, ich życiem i miejscem pochówku. Najpierw udaliśmy się w kierunku kina Świtez, ponieważ w tym miejscu przed wojną znajdowało się jedno z najważniejszych miejsc dla Żydów, czyli **synagoga**. Uczestnicy spaceru mogli poznać podstawy judaizmu, opierającego się na wierze w jednego Boga (Jahwe), który oczekuje od ludzi moralnego i odpowiedzialnego postępowania oraz przekonaniu, że Żydzi są narodem wybranym. W tym miejscu uczestnicy opowiedzieli słuchaczom o świętach żydowskich (Szabat, Rosz ha-szana, Chanuka) i tradycyjnych sposobach ich kultywowania. Przekazaliśmy także, że synagogę w Pajęcznie wybudowano na początku XIX wieku kiedy do miasteczka przybyła liczna grupa ludności żydowskiej. Przedstawiliśmy najważniejsze informacje o znaczeniu synagogi dla społeczności żydowskiej, o tym jak wyglądała, oraz jakie były jej losy podczas wojny – kiedy Niemcy urządzili w niej warsztat stolarski i po wojnie – gdy na wpół zrujnowana synagoga została rozebrana i na jej fundamentach powstało kino „Świtez”, które funkcjonuje w tym miejscu do dziś. Od symboliki związanej z kulturą żydowską przeszliśmy do współczesnych symboli, zaprezentowaliśmy uczestnikom flagę i godło Izraela (objaśniając ich symbolikę), Menorę i Gwiazdę Dawida. Opowiedzieliśmy o codziennym życiu wielu mieszkańców naszego miasteczka, które zostało dramatycznie przerwane przez wybuch wojny i Holocaust. W czasie wojny i okupacji niemieckiej życie Żydów, nie tylko pajęczańskich, bardzo się zmieniło. Nie mogli już kultywować swych tradycji, a synagoga straciła swe religijne znaczenie.

Przemierzając się ulicami **dawnego getta** (dziś są to ulice Kilińskiego, Częstochowska, Kopernika, Świerczewskiego) przedstawiliśmy historię pajęczańskich Żydów, ze szczególnym uwzględnieniem tej, do której udało nam się dotrzeć poprzez rozmowy ze świadkami tamtych strasznych dni. Dzięki temu mogliśmy poinformować uczestników spaceru, że według spisu ludności przeprowadzonego przez Niemców w drugiej połowie grudnia 1939 roku na terenie gminy pajęczańskiej zamieszkiwało **1042 Żydów**, oraz że władze niemieckie wprowadziły znaki rozpoznawcze dla ludności żydowskiego pochodzenia (gwiazdy Dawida i opaski), pozbawiono ich stanowisk, miejsc pracy, skonfiskowano posiadane przez nich warsztaty, sklepy, oraz inne dobra. W listopadzie 1940 roku zostało utworzone getto w kwadracie ulic Częstochowska, Krucza, Starodziałoszyńska i Zapłocie (nazwy ulic przedwojenne), w którym izolowano około 1000 Żydów miejscowych oraz z okolicznych miejscowości takich jak Działoszyn, Biała, Rząśnia, Patrzyków i innych. Stąd wywożono ich do obozów zagłady najczęściej w Chełmie i Treblince. Starszych gminy wyznaniowej w Pajęcznie wraz z rabinem zastrzelono na cmentarzu kościelnym. Za opuszczenie getta groziła kara śmierci, mimo to ludzie wychodzili w poszukiwaniu żywności, co niektórzy przypłacili życiem. W latach 1941-1943 przez pajęczańskie getto przeszło około 3000 tysięcy Żydów. Z rozmów z historykami i świadkami historii wynika, że getto najprawdopodobniej założono dwuetapowo. Ocaleni świadkowie mówią o otwartym getcie utworzonym w pierwszych miesiącach 1940 roku. Część Żydów została przez Niemców wysiedlona z domów. Nie ma dokładnych danych co do liczby osób, które zginęły w getcie. Być może było to kilkadziesiąt osób. Podczas likwidacji getta część przetrzymywanych przetransportowano do getta w Wieluniu a część do getta w Łodzi zwanej przez Niemców Litzmanstad. Prawdziwą katastrofą dla ludności żydowskiej była likwidacja getta, stąd ich droga prowadziła do obozów zagłady. Tylko kilku z pajęczańskich Żydów zdołało przetrwać do końca wojny żyjąc w obozach zagłady lub w ukryciu.

Podczas realizacji projektu nasza grupa spotkała się z panem Mieczysławem Dłubakiem, który wspominał swoje dzieciństwo – zabawy z żydowskimi kolegami oraz przynoszenie jedzenia dla ludzi przebywających w getcie. Wspominał również, że wiele pajęczańskich rodzin pomagało przetrwać swym żydowskim sąsiadom, choć za ukrywanie Żydów groziła kara śmierci.

Przytoczyliśmy historię znaną nam z relacji świadków, a dotyczącą sytuacji Żydów w czasie wojny. Na ulicy Wapiennej (dziś Mickiewicza) znajdował się kamieniołom, w którym wydobywano kamień wapienny. Pracowali tam Polacy i Żydzi. Każdy dzień wyglądał tak samo, aż do dnia kiedy Niemcy zdecydowali o wywiezieniu Żydów do obozu zagłady. Chcąc ratować swoje życie ludzie zaczęli uciekać. W bardzo trudnym położeniu znalazła się żydowska rodzina, której dzieci przebywały pod opieką pani Janiny Modlińskiej, mieszkanki ulicy Wapiennej. Matka chciała wrócić po swoje dzieci, zaczęła biec w kierunku podwórka pani Janiny. Niestety została zastrzelona na oczach własnych dzieci, które ukryły się na polskiej opiekunki (opiekunka uciekła wraz z dziećmi i ukrywała je przez resztę wojny). Dzięki bohaterskiej postawie tej Polki dzieci żydowskiej rodziny przetrwały a nie było to łatwe – często musiały zmieniać miejsce pobytu, wiele osób było zaangażowanych w ich ratowanie. Potwierdzają się słowa, że aby uratować jednego Żyda, trzeba było kilkunastu lub kilkudziesięciu Polaków.

Kolejnym ważnym etapem naszej wycieczki jest pajęczański **kościół** mocno związany z tragicznymi losami pajęczańskich Żydów. W tym miejscu, które było ostatnim przystankiem pajęczańskich Żydów w czasie wojny. Opowiedzieliśmy o rytuałach pogrzebowych w judaizmie. Wspomnieliśmy o tym, iż na terenie Pajęczna znajdował się niegdyś cmentarz żydowski, w polskiej tradycji nazywany

kirkutem

. Został on doszczętnie zniszczony. Nie pozostał po nim najmniejszy ślad. Niemcy zniszczyli macewy i użyli ich do budowy chodnika. Po wojnie w miejscu dawnego kirkutu znajdowała się zwirownia. Nasza wycieczka nie obejmowała miejsca, w którym znajdował się cmentarz, ponieważ leży ono na peryferiach miasta.

Po tej krótkiej dygresji na temat cmentarza powróciliśmy do tragicznej historii pajęczańskich Żydów. W trakcie likwidacji getta w 1943 roku Żydzi próbowali ratować się ucieczką, niestety udało się to tylko nielicznym. Około 2000 tysięcy osób przed odejściem transportu do obozu zagłady spędzono do pajęczańskiego kościoła. Tam w strasznych warunkach przebywali trzy dni, a każda próba wydostania się z kościoła kończyła się strzałem z karabinu. Zabitych grzebano w zbiorowych mogiłach bez żadnego oznaczenia.

Mogliśmy również zaprezentować literacki obraz losów żydowskiego dziecka uratowanego z transportu do obozu zagłady po opuszczeniu pajęczańskiego kościoła. Zacytowaliśmy fragment opowiadania **Hanny Krall „Sosna”**. Bohaterka opowiadania jako kilkumiesięczną niemowlę została położona przez żydowską matkę pod sosną i stamtąd zabrana przez Polkę. O swoim prawdziwym pochodzeniu dowiedziała się jako dorosła kobieta. Pragnąc odszukać miejsce swego urodzenia powróciła do Pajęcza. A w taki sposób jej losy i innych pajęczańskich Żydów opisuje Hanna Krall w opowiadaniu „Sosna”

„Spacerowałyśmy po rynku. Stały tam parterowe drewniane domki. Wszędzie jeszcze stoją, w każdym polskim miasteczku. Mąż Stasi pamiętał, jak zwożono na rynek Żydów z okolicy – z Praszki, Brzeźnicy, Suchowoli, Kiełczygłowa, Działoszyna, Krzeczowa, Wielunia i Siemkowic. Najpierw zamknięto ich w kościele. Kościół był znany od wieków, ponieważ wisiał w nim cudowny obraz. Przedstawiał Matkę z Dzieciątkiem. Pierwszy cud uczyniła Matka Boża dla dziecka z Pajęczy. Potem uzdrawiała chorych, uwalniała pobożnych żołnierzy z niewoli pogańskiej, ślepym dawała wzrok, niemym mowę.

Podczas wojny proboszcza i wikarego wywieziono do Dachau, a kościół zamieniono w więzienie. Znaleźli się więc w jednym więzieniu – Żydzi przeznaczeni na śmierć i Matka z Dzieciątkiem. I Ona bowiem – czy dlatego, że obraz stary, czy ze względu na cuda, które Niemcy chcieli mieć pod kontrolą – pilnie była strzeżona przez SS. Jeden z mieszkańców dorobił klucze do drzwi kościelnych i obraz ukrył.

Żydów popędzono na cmentarz. W drodze na rozstrzelanie żydowskie matki kładły dzieci gdzie popadło. Pod dom, pod próg albo w krzaki. Ludzie pobrali te dzieci, a kto wziął? Nikt nie wie. Ten krzyk, ten płacz stał się taki, że kto był miękkiego serca uciekał prędko przed siebie.

Rozstrzeliwano na zboczu wzgórza. Cmentarze żydowskie często mieściły się na wzgórzach..."

Ostatni etap naszej wycieczki odbył się w parku miejskim, gdzie zaprezentowaliśmy wystawę zdjęć związanych z kulturą żydowską i historią Pajęczna, które zdobyliśmy podczas naszych poszukiwań. W trakcie oglądania wystawy uczestnicy mogli posłuchać wywiadów, które przeprowadziliśmy ze świadkami historii. Jako pierwszy zaprezentowany został wywiad z panem Józefem Mielczarkiem – *„W Pajęcznie było bardzo dużo ludności żydowskiej, która zajmowała się handlem. Bogatsi mieli sklepy oraz zajmowali się krawiectwem. Biedniejsi chodzili po wsiach i wymieniali się na inne towary. Nie wyróżniali się wyglądem. Przed wojną Polacy i Żydzi żyli w zgodzie. Zamieszkiwali oni głównie ul. Kościuszki. Z tego co pamięta pan Mielczarek w Dworszowicach były trzy rodziny żydowskie: Mendel, Schlamm, Gergol. W trakcie wojny kilka osób ukrywało się w lesie między Siedlcem a Wistką. Na Łęczcach znajdował się bunkier, w którym podczas wojny ukryta była rodzina żydowska. Polacy pomagali im np. przynosząc żywność. Po wysiedleniu nie powrócili już do swoich domów. Zamieszkali w nich Polacy.”*

Następnie przytoczyliśmy słowa państwa Piotra i Janiny Cytarzyńskich – *„Przed wojną na ul. Długiej znajdował się dom, w którym mieszkały polska i żydowska rodzina. Niemcy złapali Żydów, jednak jednej kobiecie z dzieckiem udało się uciec do kościoła. Ukrywała się ona później w domu rodziny Cytarzyńskich. Po pewnym czasie przetransportowano ją do Częstochowy, gdzie przebywała w getcie. Nawiązała również kontakt z polskimi partyzantami oraz pewnym kolejarzem - jak się okazało ów kolejarz po wojnie skontaktował się z rodziną Cytarzyńskim. Prawdopodobnie uratowana kobieta żyje do dnia dzisiejszego.”*

Ostatnią historię opowiedziała pani Marianna Hańczkiewicz – *„Historie żydowskie na terenie Pajęczna to nie tylko smutne historie związane ze śmiercią. Przykładem może być moja historia. Byłam zakochana w mężczyźnie pochodzenia żydowskiego. Kiedy przystąpiono do ostatecznej likwidacji Żydów, ukochany chcąc ocalić życie musiał opuścić Pajęczno. Na pamiątkę podarował mi buty, w których chodziłam przez kilkanaście lat, aż pewnego dnia złamał mi się obcas. Zniosłam je do szewca, i wtedy okazało się, że w obcasach były ukryte dwie złote monety. Był to symboliczny podarunek od mężczyzny, o którego późniejszych losach niczego się nigdy nie dowiedziałam.”*

Naszą wycieczkę uświetnił występ Martyny Dubińskiej - absolwentki Zespołu Szkół w Pajęcznie, która zaśpiewała piosenki w klimacie starych żydowskich miasteczek – „Miasteczko Beż” i „Rebeka”

Elementem podsumowującym wycieczkę był quiz dla wszystkich uczestników. Okazało się, że wszystkie przedstawione przez nas informacje zostały bardzo dokładnie wysłuchane i zapamiętane. Zaproszeni goście byli zachwyceni tą żywą lekcją historii. W quizie najchętniej brały udział dzieci ze szkoły podstawowej, była to dla nich świetna zabawa, a jednocześnie lekcja poznawania obcych kultur i tolerancji dla nich.

W wycieczce „Śladami pajęczańskich Żydów” w dniu 27 maja 2015r. uczestniczyli:

- Uczniowie Zespołu Szkół w Pajęcznie
- Uczniowie Gimnazjum im. Polskich Noblistów w Pajęcznie, Gimnazjum w Trębaczewie, Gimnazjum w Kiełczygłowie, Szkoły Podstawowej im. J. Tuwima w Pajęcznie
- Przedstawiciele władz i instytucji samorządowych – naczelnik Wydziału Oświaty Starostwa Powiatowego w Pajęcznie p.M.Straus, pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Pajęcznie oraz bibliotek, przedstawiciele Powiatowej Komendy Policji w Pajęcznie,
- Absolwenci szkoły, członkowie Stowarzyszenia Absolwentów Zespołu Szkół w Pajęcznie;
- grono zainteresowanych mieszkańców Pajęcna

Uczestnicy wycieczki w taki sposób wypowiedzieli się na temat jej przebiegu i wartości :

„ Jestem mieszkanką Pajęcna od 30 lat i dopiero dzisiaj, dzięki udziałowi w tej wycieczce, dowiedziałam się, że w Pajęcznie znajdowało się getto. Bardzo się cieszę, że młodzież zorganizowała taką wycieczkę dla mieszkańców!” (pani Mariola)

„ Trzeba mówić o historii, młodzież może wiele zrobić, bo nie myśli stereotypami! Chciałbym, aby teren dawnego cmentarza żydowskiego został oznaczony. Może uda się to zrobić tym młodym ludziom!”

„Wystawa w parku to świetny pomysł! Obejrzałam zdjęcia i zadziwiłam się, że historia naszego

miasteczka jest taka różnorodna i że tacy różni ludzie tutaj żyli razem!”

„Podobało nam się, wcale się nie nudziliśmy i pomimo iż uczyliśmy się o wojnie i Holocauście na lekcjach w szkole, to tutaj mieliśmy możliwość na żywo poznać historię najbliższej nam okolicy”

ÂÂ

„ Było fajnie! Najbardziej podobały mi się świeczniki i jak uczniowie z liceum opowiadali historie o wojnie. Było też strasznie słuchać o tym, jak Żydzi byli zamknięci w kościele i musieli umierać”

Władze samorządowe bardzo wspierały nasz projekt. Burmistrz Pajęczna na czas trwania wycieczki i wystawy umożliwił korzystanie z parku miejskiego i zapewnił sprzęt nagłaśniający i oprawę techniczną. Władze powiatowe doceniły nasz projekt poprzez udział przedstawicieli w wycieczce i wsparcie finansowe (wystawa).

Również media włączyły się w wycieczkę – gościliśmy portal internetowy e-pajeczno

Wpisany przez Administrator
wtorek, 17 marca 2015 15:10

Utworzyliśmy fanpage „Szlakiem pajęczańskich Żydów”, na którym zamieszczamy opracowane przez nas materiały – filmy, wywiady, zdjęcia, wspomnienia.

Link do fanpage - <https://www.facebook.com/pages/Szlakiem-paj%C4%99cza%C5%84skich-%C5%BByd%C3%B3w/850058051726612?fref=ts>

W szkole pozostała wystawa na temat historii i wielokulturowości Pajęczna – oglądają ją uczniowie, a także goście, absolwenci.

Udział w projekcie dał nam wiele, nie tylko poznaliśmy historię i kulturę Żydów, dowiedzieliśmy się , jak wyglądało życie w Pajęcznie przed wojną, ale i poznaliśmy nowych ludzi – kolegów, z którymi współpracowaliśmy, osoby, z którymi przeprowadzaliśmy wywiady. Polecamy „Szkołę Dialogu”! To nauka współpracy, świetna zabawa i wartościowy, ciekawy sposób zdobywania wiedzy!

